

Drinkwaterbedrijven intensiveren aandacht voor normalisatie

Edwin Blaauwgeers (Vitens), Ralph Beuken, Nellie Slaats, Martin Meerkerk (KWR Watercycle Research Institute)

Normalisatie en certificatie spelen een belangrijke rol bij het leveren van voldoende en veilig drinkwater. Overheden, fabrikanten, brancheorganisaties, keuringsinstituten en drinkwaterbedrijven zijn van oudsher betrokken bij de totstandkoming van normen voor de drinkwatervoorziening. Nieuwe ontwikkelingen maken het noodzakelijk dat drinkwaterbedrijven kennis houden en waar nodig invloed uitoefenen. De drinkwaterbedrijven hebben hiervoor de Contactgroep Normalisatie Drinkwaterbedrijven (CND) opgericht. De CND heeft het speelveld van normalisatie en certificatie in kaart gebracht en reageert op nieuwe initiatieven. De komende periode zal de nadruk vooral liggen op het verbeteren van communicatie.

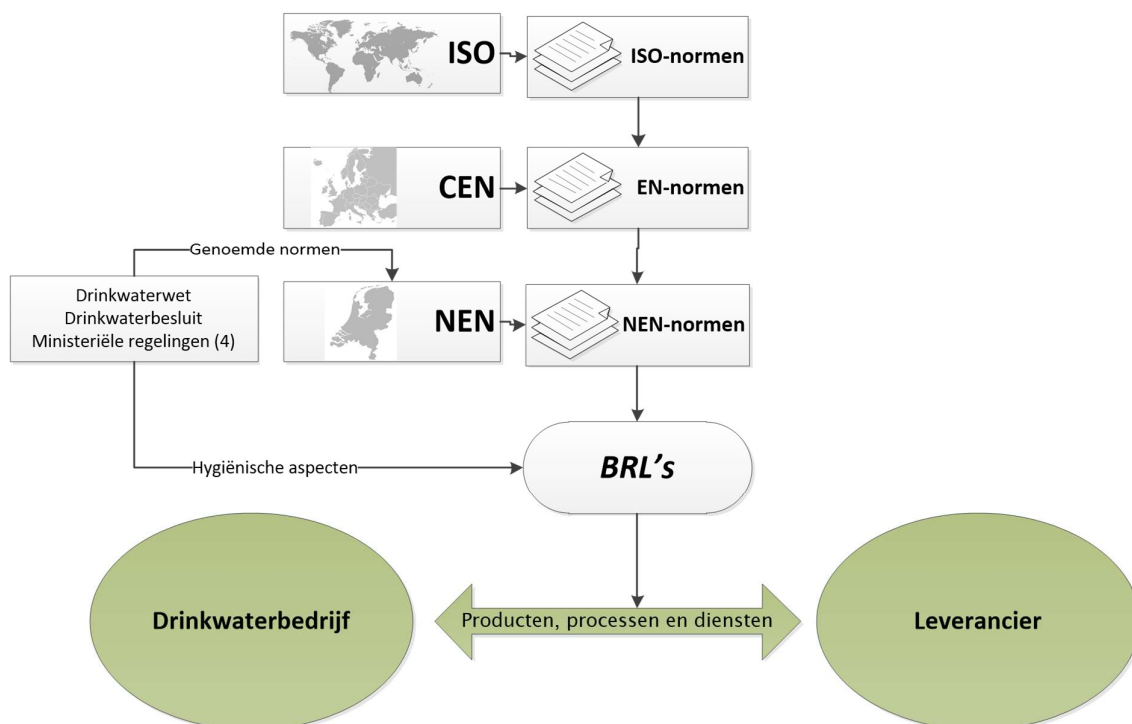
Een norm is een vrijwillige afspraak tussen private partijen over een product, proces of dienst met als doel de kwaliteit ervan te borgen (zie kader). Normen zijn dus geen wetten. In zakelijke overeenkomsten hebben normen een belangrijke functie. Ze bieden marktpartijen duidelijkheid over en vertrouwen in producten, diensten of organisaties.

Drinkwaterbedrijven zijn afnemers van een groot aantal producten en diensten. Door aandacht te besteden aan de totstandkoming en naleving van normen dragen zij er zorg voor dat producten en die zij inkopen voldoen aan de juiste specificaties en volgens de juiste processen zijn geproduceerd, en dat diensten op de juiste wijze worden uitgevoerd.

Drinkwaterbedrijven laten ook hun eigen processen certificeren volgens bestaande normen. Zij moeten volgens de publiekrechtelijke regelgeving voor drinkwater voldoen aan de mondiale norm NEN-EN-ISO 9001 voor kwaliteitsmanagementsystemen. Andere verwijzingen naar normen zijn bijvoorbeeld eisen voor buisleidingsystemen (NEN 3650) en leidingwaterinstallaties (NEN 1006). Voor het voorkómen van Legionella verwijst het Drinkwaterbesluit naar de beoordelingsrichtlijn Legionellapreventie-advisering voor collectieve leidingwaterinstallaties (BRL 6010). Daarnaast is drinkwaterbedrijf PWN gecertificeerd op basis van de mondiale norm NEN-ISO 55001 voor assetmanagement en zijn andere drinkwaterbedrijven hiermee bezig.

- **Wat is een norm?**
Een afspraak tussen partijen waarin zij vastleggen wat ze verstaan onder kwaliteit.
- **Wie kan meewerken aan het maken van een norm?**
Alle geïnteresseerde partijen.
- **Hoe komt een norm tot stand?**
In een commissie waaraan betrokkenen kunnen deelnemen en die zo veel mogelijk streeft naar consensus.
- **Wie organiseert de totstandkoming van normen?**
 - NEN op nationaal niveau
 - CEN op Europees niveau
 - ISO op mondiaal niveau
- **Waarom zijn normen belangrijk?**
Door een norm weet je precies of een product voldoet aan eisen die met een gestandaardiseerde methode zijn opgesteld.
- **Wat kan er voor drinkwaterbedrijven mis gaan als er geen goede norm is?**
Geen zekerheid dat de kwaliteit van producten die zij inkopen voldoet, bijvoorbeeld:
 - Hoe installaties te controleren ter voorkoming van Legionella?
 - Passen kranen op leidingen?
 - Werkt een adviesbureau volgens de gewenste werkwijze?

Bij de totstandkoming van normen zijn verschillende partijen actief. In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste spelers weergegeven die een rol spelen bij normalisatie en certificatie. Aan het einde van dit artikel is achtergrondinformatie over de betrokken organisaties te vinden.

Afbeelding 1: Schematisch overzicht van de belangrijkste partijen bij normalisatie en certificatie voor drinkwater

Hernieuwde aandacht voor normalisatie

Normen voor producten die in contact komen met drinkwater spelen een belangrijke rol bij het op hoog niveau houden van de Nederlandse drinkwatervoorziening. De laatste jaren bleek echter dat de aandacht voor normalisatie en certificatie bij drinkwaterbedrijven verminderd was. De drinkwaterbedrijven willen hernieuwd aandacht geven aan normalisatie om zo de kwalitatief hoge drinkwatervoorziening in stand te houden. Hierbij speelt ook mee dat binnenkort een groot aantal ervaren experts met pensioen zal gaan. De verwachting is dat nieuwe (jonge) medewerkers een korter dienstverband zullen hebben. Deze ontwikkelingen vragen onder andere om het beter vastleggen van de inhoud en processen van normalisatie en certificatie.

De drinkwaterbedrijven hebben daarom in 2017 de Contactgroep Normalisatie Drinkwaterbedrijven (CND) opgericht met als doel het beter in kaart brengen van normalisatie-initiatieven en de verdediging van de belangen van de drinkwatervoorziening bij de totstandkoming van relevante normen en richtlijnen (zie kader). De drinkwaterbedrijven willen actief deelnemen aan de meest relevante overlegorganen. Binnen hun eigen organisaties willen zij de aandacht voor normalisatie vergroten, onder andere door de samenwerking tussen bijvoorbeeld materiaaldeskundigen, inkopers en assetmanagers te bevorderen. De activiteiten van de CND vallen onder de verantwoordelijkheid van de Vewin-stuurgroep Bodem & Infrastructuur.

- *Wat is het doel van de Contactgroep Normalisatie Drinkwaterbedrijven?*
Behartigen van de belangen van drinkwaterbedrijven op het gebied van normalisatie en certificatie.
- *Wie organiseert het?*
Koepelorganisatie Vewin is verantwoordelijk. KWR Watercycle Research Institute, het onderzoeksinstituut van de drinkwaterbedrijven, voert de werkzaamheden uit.
- *Wie nemen deel?*
De Nederlandse drinkwaterbedrijven.
- *Wat doet de CND?*
Speelveld in kaart brengen, informatie-uitwisseling, zorgen dat de belangrijkste commissies bezet zijn, reageren op initiatieven.
- *Wat is er onder andere bereikt?*
 - Overzicht gemaakt van de belangrijkste commissies en de bezetting.
 - Met drinkwaterbedrijven zijn vacante posities in commissies ingevuld.
 - Er is actie georganiseerd zodat een nieuwe Europese norm over waterwinputten die ongunstig leek voor Nederlandse drinkwaterbedrijven is aangepast.
 - Voor verschillende onderwerpen zijn contactpersonen bij bedrijven aangewezen.
- *Wat zijn de plannen?*
Verder ondersteunen van de communicatie tussen deelnemers aan normcommissies en bedrijven, zorgen voor een goede invulling van commissies op nationaal en Europees niveau, inspelen op lopende initiatieven en het nadrukkelijker betrekken van jongere medewerkers.

Activiteiten CND tot nu toe

Overzicht commissies en bezetting

In afstemming met Vewin is bepaald welke normcommissies (met het oog op normalisatie bij het Nederlands Normalisatie-instituut NEN) en technische adviescommissies (met het oog op certificatie bij Kiwa Nederland) van belang zijn. Hierbij is met de drinkwaterbedrijven een prioritering gemaakt van commissies. De hoogste prioriteit krijgen commissies waar actief sturen door het leveren van een voorzitter gewenst is. Op de tweede plaats gaat het om commissies waaraan men wil deelnemen en tenslotte om commissies die men op afstand wil volgen.

Van commissies waarvan is besloten tot deelname is ook bepaald hoeveel deelnemers nodig zijn. Vervolgens is de huidige bezetting van commissies in kaart gebracht en zijn kandidaten gezocht voor vacante posities. Bij de verschillende drinkwaterbedrijven zijn voor diverse werkerreinen contactpersonen aangesteld, die het werk van commissieleden inhoudelijk kunnen ondersteunen en die helpen bij het verspreiden van informatie.

Zicht op Europa

Relevante ontwikkelingen spelen zich steeds vaker af op Europees niveau, doordat Europese normen bindend zijn en doordat vooral fabrikanten steeds meer op Europees niveau opereren. Er is een inventarisatie gemaakt van de commissies met werkvelden die relevant zijn voor de Nederlandse drinkwaterbedrijven. Hiervan is nagegaan wat de bezetting is en wat de vergelijkbare commissies zijn op NEN-niveau. Van de belangrijkste Europese commissies zijn factsheets gemaakt met de relevante normen.

Voorlichting bij bedrijven

Om de medewerkers van drinkwaterbedrijven te informeren over normalisatie en certificatie is een presentatie opgesteld over normalisatie en de werkzaamheden van de CND, en zijn nieuwsbrieven geschreven. Leden van de CND hebben binnen hun eigen organisatie voorlichting gegeven over dit onderwerp.

Kennis uitwisselen over normalisatie en certificatie

De CND vergadert drie maal per jaar. Naast de afstemming over normalisatie en certificatie wordt elke vergadering een externe spreker uitgenodigd. Externe sprekers die hun visie over normalisatie gaven waren NEN, Kiwa Nederland, de overkoepelende organisatie van Nederlandse kunststofleidingfabrikanten en een deelnemer aan Europese commissies.

Inspelen op initiatieven

CND is aanspreekpunt voor NEN en Kiwa, waardoor een snelle opvolging van initiatieven mogelijk is. Ter illustratie hiervan werd de CND door NEN op de hoogte gesteld dat op Europees niveau een CEN-commissie actief was om een norm op te stellen voor putten voor drinkwaterwinning en geothermie. Voor de norm voor drinkwaterputten was al een hoofdstukindeling gemaakt en waren ontwerp teksten aangeleverd. Nederlandse experts vonden dat deze concept-norm verbeterd moest worden. In samenspraak met puttenexperts hebben een medewerker van een drinkwaterbedrijf en een van KWR deelgenomen aan een vergadering van de normcommissie. Dit heeft geleid tot een verbeterd voorstel voor de opzet van de norm, die nu goed aansluit op de Nederlandse richtlijn.

Door deze actie is voorkomen dat er een Europese norm verschijnt die niet goed aansluit op de Nederlandse situatie en op termijn zelfs nadelig kan uitpakken. Ongewenste uitwerkingen van een niet goed gestelde norm zouden kunnen zijn dat Nederlandse drinkwaterbedrijven hun bronnen minder goed kunnen beschermen of dat een boorbedrijf met verwijzing naar de Europese norm een ongewenste werkwijze kan proberen af te dwingen.

Normalisatie en de toekomst

Het proces van normalisatie en certificatie vergt een lange adem. De gevolgen van ongewenste bepalingen in normen zijn vaak niet direct zichtbaar en kunnen zich pas na jaren voordoen. Naast bovengenoemd voorbeeld is het ook mogelijk dat er in de toekomst materialen op de Nederlandse markt toegelaten moeten worden die niet voldoen aan eisen die Nederlandse drinkwaterbedrijven stellen, maar die zij in hun aanbestedingsprocedures niet mogen weigeren. Het feit dat de drinkwatervoorziening in Nederland op een hoog niveau staat, betekent ook dat deze kwetsbaar is als normen steeds meer afgeleid worden van wat de meeste andere Europese landen goed genoeg vinden. Hierbij kan de Nederlandse nadruk op volksgezondheid op gespannen voet komen te staan met de Europese roep om harmonisatie ten behoeve van vrij economisch verkeer. Om zicht te hebben op wat relevant is, is het van belang kennis te hebben van ontwikkelingen en op het juiste moment aanwezig te zijn bij vergaderingen en besluitvorming, en waar nodig coalities te vormen met medestanders. Bij deze kennisuitwisseling speelt het informele circuit een belangrijke rol. Fabrikanten zijn hiermee een stap verder dan de drinkwaterbedrijven. Zij volgen ontwikkelingen actief en verenigen hun belangen in Europese koepelorganisaties. Hiermee zijn zij goed in staat hun belangen te behartigen.

Drinkwaterbedrijven besteden steeds meer werkzaamheden uit. Naast het van oudsher gebruikelijke aanleg en onderhoud, steeds vaker ook werkvoorbereiding en analyses. Zo verandert de rol van het waterbedrijf verder van uitvoerend naar initiërend en controlerend. Dit vergt meer aandacht voor het formeel beschrijven van eisen waaraan ontwerpen moeten voldoen, en daarmee voor normalisatie en certificatie.

Het personeelsbestand bij drinkwaterbedrijven vergrijsst en jongere werknemers zullen naar verwachting flexibelere arbeidscontracten hebben en minder lang aan een werkgever verbonden zijn. Het is daarom van belang om kennis en ervaring goed vast te leggen en jongere mensen te betrekken bij normalisatie. Hoewel normalisatie een stoffig imago heeft van rokerige vergaderzaaltjes en lange vergaderingen, kan deelname voor jonge mensen interessant zijn. Deelname aan deze commissies levert inhoudelijke en actuele kennis op en door het contact met andere commissieleden een interessant netwerk.

Nu er meer zicht is op het werkveld van normalisatie en certificatie is een verdere stap het vormgeven van een zo effectief en efficiënt mogelijke werkwijze. Dit wil de CND gaan doen door het ondersteunen van de communicatie tussen deelnemers aan normcommissies en de achterban, te zorgen voor een goede invulling van commissies op nationaal en Europees niveau, in te spelen op lopende initiatieven en nadrukkelijk jonge medewerkers te betrekken. De CND wil op deze wijze de belangen van de Nederlandse drinkwaterbedrijven op een toekomstbestendige wijze blijven behartigen.

Conclusie

Normen voor de drinkwatervoorziening stellen kaders die aangeven welke kwaliteit de sector nastreeft en hoe dit naar derden is te verantwoorden. Bij de totstandkoming van normen en richtlijnen spelen diverse organisaties een rol en is de invloed van Europese afspraken aan het toenemen. Omdat de techniek en inzichten steeds verder doorontwikkeld worden, is het belangrijk dat drinkwaterbedrijven op diverse niveaus invloed kunnen uitoefenen. Hiervoor is een goed overzicht nodig en een inzet die in overeenstemming is met de geldende belangen.

De drinkwaterbedrijven hebben in 2017 de Contactgroep Normalisatie Drinkwaterbedrijven (CND) opgericht. In de CND hebben alle drinkwaterbedrijven zitting en in de eerste periode heeft zij zich met name bezig gehouden met het in kaart brengen van het speelveld van normalisatie en certificatie en gereageerd op lopende initiatieven. De komende periode zal de nadruk vooral liggen op het verbeteren van communicatie. Door ondersteuning van de CND bundelen de drinkwaterbedrijven hun krachten op het gebied van normalisatie en certificatie en verdediging zij hun belangen bij de totstandkoming van relevante normen en richtlijnen. De drinkwaterbedrijven tonen met dit initiatief aan dat zij verantwoording nemen voor hun belangen en daarmee ook voor het belang van de hoge kwaliteit van de Nederlandse drinkwatervoorziening.

Achtergrondinformatie: organisaties betrokken bij normalisatie en certificatie

Het Nederlandse normalisatie-instituut **NEN** beheert ongeveer 34.000 normen die zijn ondergebracht bij circa 500 normcommissies. Voor de drinkwaterbedrijven zijn honderden normen van belang. De normcommissie Drinkwatervoorziening is de overkoepelende normcommissie voor de drinkwatersector en deze commissie heeft een groot aantal drinkwatergerelateerde onderwerpen onder haar beheer. Daarnaast zijn er ook norm(sub)commissies met een breder werkveld dan de drinkwatervoorziening, bijvoorbeeld gericht op waterkwaliteitsmetingen, transportleidingen of veiligheidseisen aan laagspanningsinstallaties. Er zijn ook commissies die meer procesgericht zijn en zich bezig houden met bijvoorbeeld onderhoudsmethoden of assetmanagement.

Het Europese normalisatie-instituut **CEN** ontwikkelt normen op Europees niveau. CEN is een associatie van de nationale normalisatie-instituten van 34 Europese landen, waaronder NEN. CEN is officieel erkend door de Europese Unie en de European Free Trade Association (EFTA) voor het ontwikkelen en vaststellen van normen. Deze normen spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van vrijhandel. Voor Europese normen geldt de zogenaamde implementatieplicht, die inhoudt dat nationale normalisatie-instituten die deelnemen aan CEN, verplicht zijn deze normen over te nemen. Op mondiaal niveau geeft **ISO** normen uit waarvoor geen implementatieplicht geldt. CEN neemt echter sommige ISO-normen over.

Om de kwaliteit en functionaliteit van de drinkwatervoorziening te waarborgen, hebben de drinkwaterbedrijven in 1948 het 'Keuringsinstituut voor WaterleidingArtikelen **KIWA N.V.**' opgericht. Het toenmalige Kiwa Certificatie en Keuringen is in 2006 verkocht. De huidige certificatie-instelling Kiwa Nederland richt de door haar beheerde BRL's in volgens twee aspecten: hygiënische (toxicologisch, organoleptisch en microbiologisch) en functionele. Hygiënische aspecten vallen via de ministeriële 'Regeling materialen en chemicaliën drink- en warm tapwatervoorziening' binnen de publiekrechtelijke regelgeving. Deze Regeling stelt dat producten die in contact (kunnen) komen met drinkwater of het daarvoor bestemde water, of met warm tapwater, geen stoffen mogen afgeven in

hoeveelheden die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid van de consument of anderszins de waterkwaliteit aantasten. Kiwa Nederland is voornamelijk de enige erkende certificatie-instelling voor hygiënische aspecten. Functionele aspecten zijn alle andere aspecten die van belang zijn voor de kwaliteit van het product en vallen niet binnen het wettelijke kader. Voorbeelden van functionele aspecten zijn afmetingen, sterkte, etc.

De bij de drinkwatervoorziening toegepaste producten (materialen, chemicaliën en middelen) die in aanraking komen met drinkwater dienen voor hygiënische aspecten te beschikken over een door de erkende certificatie-instelling afgegeven erkende kwaliteitsverklaring. Ook voor wat betreft de functionele aspecten zullen drinkwaterbedrijven doorgaans kiezen voor producten met een kwaliteitsverklaring op basis van een van toepassing zijnde BRL. Op de website van Kiwa Nederland (www.kiwa.com/nl) zijn gecertificeerde bedrijven en producten te vinden. Voor fabrikanten is het van belang dat hun producten (blijven) voldoen aan de daar gestelde eisen, waarmee zij hun certificaat kunnen behouden.

Het College van Deskundigen Waterketen (CWK) van Kiwa Nederland is verantwoordelijk voor de beoordelingsrichtlijnen en certificatie van producten en processen binnen de waterketen, waarbij de nadruk ligt op de drinkwatervoorziening. Onder het CWK functioneren verschillende Technische Adviescommissies (TAC's) die zijn belast met specifieke productgroepen. Zowel het CWK als deze commissies zijn zoveel mogelijk samengesteld uit belanghebbende partijen, waaronder drinkwaterbedrijven. Kiwa Nederland voert het secretariaat.

Technologen en inkopers van de tien Nederlandse drinkwaterbedrijven hebben inhoudelijke afstemming over de hygiënische aspecten van producten in contact met drinkwater. Hiervoor is de **Contactgroep ATA Drinkwaterbedrijven (CAD)** opgericht, waarbij 'ATA' staat voor de eerdere gebruikte aanduiding 'Attest Toxicologische Aspecten', die later is verbreed tot hygiënische aspecten. De CAD opereert in opdracht van en rapporteert aan de Vewin-stuurgroep Bronnen en Kwaliteit. De CAD is ook nauw betrokken bij de werkzaamheden van de bovengenoemde NEN-normcommissie Drinkwatervoorziening.